

СМЕРТЬ ЯК ІНШЕ У РАННІХ ПРАЦЯХ Е. ЛЕВІНАСА

Оксана Тимо

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: OksanaTymo@i.ua

Розглянуто відмінність між існуючим та актом його існування, визначено зміст поняття безособової наявності, вивчено специфіку застосування Е. Левінасом поняття самотності. Досліджено конкретні форми втілення розриву між існуванням та існуючим (лінь, втому). Проаналізовано своєрідність події гіпостазису, її зв'язок з теперішнім, свободою, матеріальністю, відповідальністю та суб'єктивністю. Конкретизовано розуміння Е. Левінасом поняття інтенціональності. З'ясовано значення смерті для подолання самотності, розглянуто проблему збереженості Я в трансцендентуванні. Окреслено ситуацію обличчям до обличчя з Іншим.

Ключові слова: смерть, інше, інший, гіпостазис, самотність, відповідальність, акт існування, безособова наявність.

Категорія Іншого щоразу частіше стає предметом вивчення дослідників різних сфер знання, зокрема філософського. Цей інтерес зазвичай пояснюють практичними запитамі сучасної дійсності, для якої вже характерними стали проблеми співжиття з іншим: представниками іншої релігії, нації, раси, культури тощо. Дуже часто концепцію Іншого Е. Левінаса теж розглядають у контексті зазначених питань. Тобто якщо у рецепції творчості цього мислителя вже склались певні тенденції, то критичний погляд на саму рецепцію практично відсутній. Відтак актуальності набуває переосмислення філософії Е. Левінаса в контексті проблем сучасної епохи з метою відповіді на питання про те, наскільки правомірне зарахування його поглядів до філософії діалогу, тобто з метою критичного аналізу рецепції його поглядів, зокрема серед українських дослідників.

Саме поняття Іншого у філософії розглядали в різних контекстах і значеннях, залежно від конкретної методологічної настанови. Оскільки предметом нашого дослідження є конкретний аспект філософії Е. Левінаса і його значення саме у межах цієї концепції, то ми не зупинятимемось детально на розгляді тих численних теорій, у кожній з яких це поняття концептуалізується по-різному. Зрозуміти широту його використання можна, вказавши такі точки діапазону його вивчення, як структурний психоаналіз (Ж. Лакан), культурантропологія, герменевтика (П. Рікер), екзистенціалізм (Ж.-П. Сартр) тощо. Для нас важливо вказати дослідників, що займаються безпосередньо вивченням філософії Е. Левінаса.

У цьому контексті ґрунтовними є дослідження І. Вдовіної та А. Ямпольської, які до того ж переклали багато праць філософа російською мовою, внаслідок чого зробили власний внесок у справу адаптації оригінальної термінології Е. Левінаса до специфіки конкретної мови. Відомими є також праці різного жанру М. Бубера, М. Бланшо, Ж. Дериди, Ж. Рюс та інших.

В Україні одним із перших серйозний науковий аналіз концепції Е. Левінаса зробив В. Малахов. Серед українських дослідників необхідно назвати такі імена, як М. Гіршман, О. Назаренко, О. Радченко, Л. Ситниченко, К. Сігов, І. Степаненко.

Водночас практично недослідженою залишилась проблема смерті як іншого в ранніх працях Е. Левінаса, зокрема у творах “Час та Інший” (“Le temps et l'autre”) та “Від існування

до існуючого” (“De l’existence à l’existant”), написаних у другій половині 40-х років ХХ ст. Отже, мета статті – проаналізувати поняття смерті як іншого у працях зазначеного періоду.

Аналіз філософії Е. Левінаса є доволі складним завданням, оскільки передбачає подолання певних труднощів. Ідеться насамперед про стиль письма французького мислителя, який наповнений метафорами, самостійно утвореними авторськими неологізмами, які, до того ж, дослівно не можна перекласти тощо. До цього треба додати, на наш погляд, відсутність чіткої логічної схеми розгляду проблем, замість якої читач натрапляє на багаторазові повтори, відсутність логічних переходів, готові висновки без попередньої аргументації. Загалом, філософ роздумує завжди ніби з приводу, ніби навколо якоїсь проблеми. Всі ці особливості стилю стосуються і теми іншого, яка з’являється вже у його ранніх працях. Необхідно зазначити, що широкого відгуку серед різних кіл читачів Е. Левінаса набула його концепція Іншого як іншої людини. Тоді як, наприклад, смерть як інше, залишилась на периферії вивчення творчості філософа. Тема смерті як іншого, яку ми розглянемо на основі праць “Час та Інший” і “Від існування до існуючого”, є значною мірою вступом до аналізу пізніших його творів. Напевно, треба погодитись, що Е. Левінас є насамперед етиком, а головний його внесок в історію філософської думки пов’язаний все-таки із його концепцією Іншого як іншої людини (l’Autrui). Однак етика французького мислителя доволі своєрідна: це не етика у поширеному розумінні низки правил та норм поведінки, а роздуми про саму сутність етичного. Такі роздуми, на думку самого філософа, тісно пов’язані з питаннями онтології та метафізики. Відтак аналіз смерті як іншого (l’Autre), є зв’язковою ланкою між тематикою ранніх праць Е. Левінаса, тобто між онтологічними проблемами та його концепцією Іншого як іншої людини (l’Autrui), тобто етикою.

У праці “Від існування до існуючого” автор зазначає, що зазвичай філософське розмірковування з легкістю упускає відмінність між тим, що існує, і самим існуванням, між індивідом, видом, спільнотою, Богом – істотами, що позначаються іменниками і подією чи актом їхнього існування. Виникає своєрідне головокружіння думки, яка заглядає у порожнечу дієслова існувати, про яке, здається, сказати нічого: його можна зрозуміти лише через те, що існує. Думка непомітно скочується з поняття буття як буття, того, через що існує існуючий, до ідеї причини існування. Відтак для філософа постає питання про те, чим є буття взагалі, якщо взяти його у відриві від суцього [3]. До цього питання він підходить у праці “Час та Інший” через опис самотності. При тому в його плани входить онтологічний аналіз самотності, а не антропологічний, тобто самотність в Е. Левінаса постає не як психологічне поняття на зразок потреби в інших.

Проблема самотності полягає у тому, що Я не є інший. Я – це я сам. Моє буття, той факт, що я існую, – мій акт існування – є чимось абсолютно неперехідним. Істоти можуть обмінятися між собою чим завгодно, крім самого акту-існування. Так, жодне розширення моїх знань і засобів самовираження не торкається мого зв’язку з актом існування. Самотність – це нерозривний зв’язок існуючого і його акту-існування (l’exister). Помислити ситуацію подолання самотності означає піддати сумніву принцип пов’язаності існуючого і його факту-існування і податись до певної онтологічної події, де існуюче поєднується з актом існування. Цю подію Е. Левінас називає гіпостазисом (hypostase) [2]. Звичайно, дуалізм існування й існуючого парадоксальний, адже те, що існує може що-небудь завоювати лише коли воно вже існує. Однак про істинність цього дуалізму свідчать певні моменти людського існування, коли поєднання існуючого з існуванням постає як розшарування. Справді, людина здатна зайняти позицію відносно свого існування. Уже в тому, що називають боротьбою за існування міститься можливість для існування перетворитись у мету. Проте боротьба за існування не дає змоги досягнути зв’язок між існуванням та існуючим на тому глибинному рівні, який нас цікавить. Вона постає як боротьба за майбутнє, як стурбованість людини своїм довголіттям і самозбереженням. Це боротьба вже існуючого буття за продовження

цього існування, а не постійне народження як особлива операція, завдяки якій існуюче оволодіває своєю екзистенцією [3].

Конкретними формами, через які можна досягнути розрив зв'язку існуючого з існуванням, є втома і лінь. Втома і лінь – це позиції стосовно існування через уже саме своє здійснення. Вони, звичайно, є змістами свідомості як думки, почуття, бажання. Але лише рефлексія іменує чистими формами всі події нашої історії, подаючи їх як змісти і приховуючи їхній драматичний буттєвий характер. Однак у ролі змісту втома і лінь не розкривають своєї суті, зокрема як результату безсилового неприйняття. Їхня сутність повністю міститься у цій відмові. Вбачати у них змісти – значить повністю помістити їх насамперед як психічну реальність у тканину свідомості. Це означає інтерпретувати в ролі теоретичної відмови ту подію відмови, якою вони є за своєю природою, ту втечу від існування, яка становить їхню екзистенцію [3]. Існує втома від усіх і всього, але насамперед від себе самого. Втомлює не конкретна форма нашого життя – банальне і нецікаве середовище, вульгарне і жорстоке оточення, – втомлюється саме існування. Замість того, щоб забутись у легкості посмішки, коли існування твориться невинно, існування у втомі схоже до нагадування про обов'язок існувати абсолютно серйозно. Потрібно щось зробити, вдатись до чогось, до чогось спрямуватись. Ці договірні обов'язки тиснуть як неunikне “потрібно”. За посередництвом втоми ми хочемо втікати від самого існування, а не від однієї із його декорацій, відчуваючи ностальгію за більш прекрасними небесами. Втеча без напрямку і мети. Йдеться про втечу заради втечі.

Втома утверджується не як судження про зло-буття, афективно забарвлене судження про “зміст втоми”. Втомитись від усіх і всього означає відмовитись від існування до будь-якого судження. Відмова міститься всередині втоми; всією своєю суттю втома реалізує цю відмову існувати. Лінь – це не втома і не відпочинок. Як і втома, вона є позицією відносно дії. Це не фізична неспроможність здійснити дію, яка перевершує наші сили, і не усвідомлення такої неможливості, оскільки її можна подолати, і впевненість у такій можливості породжує нечисту совість ліні. Лінь головно пов'язана із початком дії: потурбуватись, встати. Лінь – це неможливість почати або втілення самого початку.

Гра теж розпочинається, але її початку не вистачає серйозності. Це втілена легкість. Можна в будь-який момент вийти з гри. Гра не залишає слідів у реальності. Її події лежать поза реальним часом. У гри немає історії. Початок ж не схожий на всі ці дії легкості, пов'язані з грою. У миті початку вже можна щось втратити, адже вже щось маєш, хоча б саму цю мить. Почати по-справжньому означає почати невідчужувано, володіючи собою. Це означає бути неспроможним повернутись назад. Важкість дії, від якої утримується лінь, полягає не в певному психологічному змісті болю, а у відмові мати, займатись. Лінь – це безсила, безрадісна відраза щодо самого існування як тягаря. Це страх жити [3].

Отже, ми описали конкретні форми, в яких стає відчутним розрив, відмінність між існуючим і самим актом його існування. Спробуймо ж тепер розглянути, що таке, на думку Е. Левінаса, існування, позбавлене існуючого.

Якщо уявити, що всі речі, істоти перетворились у ніщо, то чи із чистим ніщо ми матимемо справу? Після уявного зруйнування всіх речей залишиться не ніщо, а сам той факт, що “є” (il y a). Після зруйнування всіх речей та істот залишається безособове “поле сил” акту існування, тобто обставина самого акту існування. Воно анонімне, безособове. Це дієслово. Акт існування без існуючого і є тим місцем, де відбувається гіпостазис (hypostase) [2].

Якщо б термін “досвід” не був би незастосовним до ситуації, яка повністю виключає світло, то можна було б сказати, що ніч – це і досвід il y a. Коли форми речей розчиняються вночі, п'ятьма ночі, яка не є ні об'єктом, ні якістю об'єкта охоплює подібно присутності. Вночі, до якої ми приковані, ми з ні з чим не маємо справи. Однак це ніщо – не чисте небуття. Більше немає того чи того, немає “чогось”. Але ця універсальна відсутність є своєрідною присутністю. Безособова присутність узагалі: неважливо, що саме є, бо йому

неможливо присвоїти ім'я. “Є” – безособова форма як “вечоріє” або “гаряче”. Сутнісна анонімність. Зникнення всіх речей і зникнення Я відсилають до того, що не може зникнути, до самого факту буття, в якому беруть участь мимоволі, безініціативно, анонімно. Неможливість перервати поглинаючий, неуникний шелест існування проявляється, зокрема, у ті моменти, коли сон не відгукується на наші заклики. Безсоння анонімно. Я є швидше об'єктом, аніж суб'єктом анонімної думки [3]. У чому полягає сон? Спати – значить призупинити психічну і фізичну діяльність. Однак абстрактній істоті не вистачає головної умови такого переривання – місця. Заклик сну реалізують тоді, коли лягають спати. Лягти – це якраз означає обмежити існування місцем, позицією. Місце – це не байдуже “десь”, а основа, стояння. Сон відновлює зв'язок із місцем як основою. Лягаючи спати, ми довіряємо місцю: воно стає нашим притулком, оплотом. Антитеза позиції – це не свобода суб'єкта, який висить у повітрі, а зруйнування суб'єкта, розпад іпостасі. Місце – це основа. Тому тіло є пришестям свідомості. Воно жодним чином не є річчю. Не лише тому, що в ньому є душа, а й тому, що його буття належить до подій, а не до іменників. Воно не розташовується, воно – позиція. Отже, свідомість – розрив в анонівному il у a. Вона відсилає до ситуації, в якій існуючий укладає свій зв'язок з актом існування. Подія гіпостазису – це теперішнє. Теперішнє виходить із себе. Це обрив у безперервній нитці акту існування. Теперішнє обриває нитку і знову її зав'язує; воно починає, воно є самопочатком. Важливо, щоб теперішнє схоплювалось на межі акту-існування та існуючого, де, будучи ефектом акту-існування, воно обертається існуючим. Теперішнє не може тривати, не може встояти, інакше б воно отримувало своє існування від чогось, що йому передує, наслідувало б його. А виходити із себе можна лише в тому випадку, коли нічого не отримуєш із минулого. Я є якраз цим способом акту-існування. Гіпостазис, тобто теперішнє, Я, – це свобода. Існуючий владарує над актом існування, панує над своїм існуванням як суб'єкт [2]. Оскільки теперішнє співвідноситься лише зі собою, то воно ухиляється від майбутнього. Якщо б воно тривало, то заповідало б себе. Його буття витікало б із спадкоємства, а не із себе самого. Так, теперішнє позбавлене будь-якої спадковості. Теперішнє – здійснення суб'єкта. Можна поставити собі питання про те, чи не здійснюється зв'язок між буттям та існуючим за посередництвом самого стансу миті, чи не є мить тією подією, завдяки якій у самому акті, чистому дієслові “бути” – в бутті як такому, виникає суще? Чи не є мить “поляризацією” буття взагалі. Зв'язок із буттям у теперішньому відбувається не у плані тривалості, яка веде від однієї миті до іншої. У теперішньому немає нічого, крім зв'язку з буттям, нічого, що залишалося б на потім. Це межа, і в цьому сенсі – зупинка. Основне у миті – це її станс.

Невпинне завоювання буття ніби відбувається у картезіанські часи з дискретними митями, кожна з яких приходить із небуття. Це постійне народження є особливою операцією, завдяки якій існуюче оволодіває своєю екзистенцією. Для підтвердження істинності такої операції необхідно відмовитись від рефлексивного відношення до існування, за посередництвом якого буття існування, що вже відбулось, розглядає себе. Відношення, яке містить у собі роздуми про сенс життя, самогубство чи любов до життя, є по інший бік такого народження. Потрібно осягнути подію народження через феномени, які передують рефлексії [3]. Самотність необхідна для свободи початку, для влади існуючого над актом існування, тобто для того, щоб існуючий узагалі був.

Однак незалежність існуючого, влада суб'єкта над актом існування є не лише виходом із себе, але й поверненням до себе. Теперішнє полягає в неодмінному самоповерненні. Розплата за звання існуючого полягає в тому, що йому себе не позбутись. Існуючий зайнятий самим собою. Ця зайнятість собою є матеріальністю суб'єкта. Самототожність – це не наївний зв'язок зі собою, а прикованість до себе. Свобода початку обмежена відповідальністю. Таким є великий парадокс: вільна істота не вільна вже тому, що відповідальна за себе. Теперішнє є свободою від минулого і майбутнього, але прикутістю до себе. Теперішнє зав'язується само із себе, а тому йому знайома відповідальність. Існування

тягне за собою тягар, який обтяжує його екзистенціальну подорож. У дієслові бути виявляються риси перехідного дієслова: не існуєш, а самоіснуєш: *on n'est pas, on s'est*. Повернення теперішнього до себе – утвердження Я, прикованого до себе, продубльованого собою. Самотність проклята не сама собою, а через своє онтологічне значення остаточності.

Пов'язавши самотність із матеріальністю суб'єкта, яку розуміють як прикованість до самого себе, ми досягнемо те, в якому сенсі світ і наше існування в ньому конституують певну основоположну спробу суб'єкта подолати тягар, яким він є сам для себе, подолати свою матеріальність, тобто розплутати зв'язки між Я і Самим Собою. Свобода теперішнього набуває своєї межі у відповідальності, умовою якої вона є. Найглибший парадокс свободи полягає в його зв'язку із власним запереченням. Відповідальною є лише вільна істота, тобто вже не вільна. Лише істота, здатна на початок у теперішньому, обтяжує себе самим собою.

Повернення теперішнього до самого себе – утвердження я, уже прикованого до себе, продубльованого собою. Джерело трагічного не в боротьбі свободи з долею, а у перетворенні свободи в долю, у відповідальність.

Таке повернення до себе досягається також через поняття інтенціональності. Світ – це даність. Споглядання спрямоване на об'єкт як даність. Даність не ми. Я володіє нею, але воно не пригнічене цим володінням, воно зберігає відносно об'єкта ту дистанцію і стриманість, які відрізняють інтенцію від насолоди. Це володіння на відстані, вільне володіння, і є інтенціональністю інтенції. Необхідно наголосити, що завдяки інтенції наша присутність у світі здійснюється на відстані, ми відділені від об'єкта інтенції відстанню. Сказати, що інтенціональність і є джерелом смислу, означає визначити її. Смысл – це те, завдяки чому зовнішнє підігнане до внутрішнього і співвідноситься з ним. Смысл – це проникність для розуму. Світло дає можливість огорнути зовнішнє внутрішнім, що утворює саму структуру смислу. Світло, знання, свідомість створюють саму подію гіпостазування. Потрібно схопити Я не у його об'єктивності, а у перетворенні події в суще. “Теперішнє” і “Я” – рух відсилки до себе, який становить тотожність. Світ і світло – це самотність. Ці об'єкти, одягнуті істоти, – це не те, що я сам, але вони мої, осяяні світлом, вони наділені смыслом, а отже, ніби виходять із мене. Я один у зрозумілому світі, тобто закритий в остаточно самотньому існуванні [3].

У повсякденному існуванні, у світі матеріальність суб'єкта частково подолана, виникає ущелина між Я і Самим Собою – тотожний суб'єкт не повертається безпосередньо до самого себе. Кінцева мета акту прийому їжі полягає у самій їжі. Ми дихаємо свіжим повітрям не заради здоров'я, а заради самого свіжого повітря. Все це – різновиди живлення, якими характеризується наше існування у світі. Такий зв'язок із предметами можна охарактеризувати як користування. Наша повсякденність є своєрідним звільненням від праматеріальності, яка остаточно завершує суб'єкт. Однак користування ще не розірве зв'язаності Я зі Самим Собою. У знанні та користуванні я знову зустрічаюсь із Самим Собою.

Отже, Е. Левінас уводить поняття *il y a* як анонімного, безособового існування, в якому відбувається гіпостазис – подія, внаслідок якої з'являється існуюче. Ця подія – теперішнє, постійне народження і повернення до себе. Таким поверненням є інтенціональність, і лише у повсякденному існуванні матеріальність суб'єкта частково, однак, не остаточно подолана. Далі ми розглянемо смерть як таку подію, в якій суб'єкт втрачає свою владу над існуванням, в якій він уже не спроможний виходити із себе.

Смерть ніколи не теперішнє. Смерть – це вічне майбутнє. Смерть вислизає від будь-якого теперішнього тому, що її неможливо схопити, вона означає кінець мужності й героїзму суб'єкта. Моє владарювання – моя мужність, героїзм мене як суб'єкта не можуть бути стосовно смерті ні мужністю, ні героїзмом. Смерть ніколи на себе не беруть, вона приходить сама. Смерть покладає край мужності суб'єкта, мужності, яка стала можливою в надрах анонімного буття завдяки гіпостазису і проявилась у феномені теперішнього, у світлі.

Наближення смерті означає, що ми вступили у зв'язок із тим, що є чимось абсолютно іншим, дещо, що несе в собі властивість бути іншим. Моя самотність розбивається смертю. В акт-існування існуючого (який досі брався суб'єктом на себе) закрадається множинність. У смерті акт-існування відчужується від існуючого. Інше, яке появляється, не володіє, звичайно, цим актом існування; захоплення ним мого акту існування є таємничим.

У події смерті суб'єкт більше не владарює над цією подією, ми протиставляємо цю подію можливості об'єкта, над яким суб'єкт завжди владарює і з яким він, по суті, завжди самотній.

Однак, якщо смерть є відчуженням мого існування, то чи моя це все ще смерть? Чи не розчавлює смерть і саму суб'єктивність? Як подія може трапитись зі мною, якщо її не можливо схопити? Чи може сущий вступити у відношення з іншим так, щоб інше не розчавило його? У цьому питанні криється проблема збереженості Я в трансцендентуванні. Якщо повинно бути так, що вихід із самотності – це не поглинання Я в тому відношенні, до якого воно спрямовується, і якщо, з іншого боку, суб'єкт не може взяти на себе смерть подібно до того, як він бере об'єкт, то в якій формі може здійснитись це примирення між Я і смертю?

Така ситуація, а саме: зі суб'єктом відбувається подія, а він бере її на себе, нічого не може сам могти, хоча певним чином до неї повернений, – це віднесеність до іншого, безпосередньо до іншого (*le face-a-face avec autrui*), зустріч з обличчям, яке водночас відкриває і приховує іншого. Інше (*l'autre*), взяте на себе, є інший (*autrui*).

Майбутність смерті, чужість її не залишають суб'єкту жодної ініціативи. Між теперішнім і смертю, між Я та іншістю таємниці – безодня. Я перед обличчям смерті рішуче нічого не може вдіяти. Перемога над смертю – це не проблема вічного життя. Подолати смерть означає зберегти з іншістю події відношення, яке повинно залишатись особистісним. Яким є це особистісне відношення, яке не є владою суб'єкта над світом і, однак, зберігає особистість? Якщо ми віднайдемо таке відношення, то саме у ньому і буде сама основа часу.

Онтологічно подія досягнення іншого є подією радикального розриву самих категорій Я, адже це означає для Я не бути в собі, бути прощеним, не бути остаточним існуванням.

Отже, ми бачимо, що проблема безособової наявності, анонімного акту існування, разом із проблемою гіпостазису, виникнення існуючого та проблемою смерті, як кінця мужності суб'єкта, підводять до проблеми зустрічі з таким іншим, яке, будучи іншим, все ж зберігало б із суб'єктом особистісне відношення. Це можливо при зустрічі обличчям-до-обличчя з Іншим, який і є центральною проблематикою пізніших праць Е. Левінаса.

Список використаної літератури

1. *Декомб В.* Современная французская философия. М.: Весь мир, 2000.
2. *Левинас Э.* Время и Другой // <<http://www.musa.narod.ru/levinas1.htm>>.
3. *Левинас Э.* От существования к существующему // <<http://lib.rus.ec/b/234301/read>>.

DEATH AS THE OTHER IN THE EARLY RESEARCH OF E. LEVINAS

Oksana Tymo

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: OksanaTymo@i.ua*

We consider the difference between the current and the act of its existence, defined the meaning of impersonal presence, studied the specific application of E. Levinas notion of loneliness.

Investigated specific forms of embodiment of the gap between existence and existing (laziness, fatigue). Analyzed events hipostazysu identity, its relationship to the present, freedom, materiality, subjectivity and responsibility. E. Levinas concretized understanding of the concept of intentionality. It was shown the value of death to overcome loneliness, the problem of preservation I'm transcendence. Outlined the situation face to face with others.

Key words: death, other, other, hipostazys, loneliness, responsibility, an act of existence, impersonal presence.

СМЕРТЬ КАК ДРУГОЕ В РАННИХ РАБОТАХ Э. ЛЕВИНАСА

Оксана Тимо

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000, Украина,
e-mail: OksanaTymo@i.ua*

Рассмотрено различие между существующим и актом его существования, определено содержание понятия безличного наличия, изучена специфика применения Э. Левинасом понятие одиночества. Исследованы конкретные формы воплощения разрыва между существованием и существующим (лень, усталость). Проанализировано своеобразие события гипостазиса, его связь с настоящим, свободой, материальностью, ответственностью и субъективностью. Конкретизировано понимание Э. Левинаса понятия интенциональности. Выяснено значение смерти для преодоления одиночества, рассмотрена проблема сохранности Я в трансцендентировании. Определена ситуация лицом к лицу с Другим.

Ключевые слова: смерть, другое, другой, гипостазис, одиночество, ответственность, акт существования, безличное наличие.

Стаття надійшла до редколегії 18.09.2013

Прийнята до друку 30.09.2013